

Handläggare: Marie Janemar
Telefon: 08 508 18 049

Till
Farsta stadsdelsnämnd
2008-04-24

Underlag till budget 2009 och inriktning 2010-2011

Förslag till beslut

1. Stadsdelsnämnden godkänner förslag till underlag till budget 2009 och inriktning 2010-2011.
2. Omedelbar justering.

Ulla Thorslund
Stadsdelsdirektör

Ärendets beredning

Ärendet har beretts av förvaltningsledningen och behandlats i förvaltningsgruppen 2008-04-15.

Kommunfullmäktiges inriktningsmål

Stockholm ska vara en attraktiv, trygg och växande stad för boende, företagande och besök

- Samarbetet med Jobbtorgen medför att antalet arbetslösa minskar.
- Särskilda insatser genomförs för de som står långt ifrån arbetsmarknaden.
- Fortsatt utveckling av boende/vårdkedjan för hemlösa.
- Våldsutsatta kvinnor och deras barn får stöd, genom vidareutvecklade metoder och utbildningsinsatser
- I det drog- och brottsförebyggande arbetet prioriteras trygghets- och föräldravandringar, insatser mot klotter och arbetet med ”Viktigt att vittna”.
- Samverkan med lokala företagare, bostadsbolag och föreningar sker kring gemensamma frågor som till exempel trygghet och arbetstillfällen.

Kvalitet och valfrihet ska utvecklas och förbättras

- Konkurrensutsättning av omsorgen fortsätter.
- Fortsatta utbildningsinsatser för personalen inom äldreomsorgen.
- Stödet till äldre missbrukare utvecklas i samarbete mellan hemtjänsten och individ- o familjeomsorgen.
- Inom individ- och familjeomsorgen fortsätter arbetet med att utveckla strukturerade utredningsmetoder.
- Metoder för uppföljning av resultatet av insatserna inom individ- och familjeomsorgen samt funktionsnedsättning utvecklas.
- Sysselsättning och arbetspraktik för personer med funktionsnedsättning förbättras och effektiviseras.
- Psykisk ohälsa bland unga vuxna uppmärksammas.
- Samverkan med landstingspsykiatri vidareutvecklas.
- Insatserna för personer över 65 år med psykisk funktionsnedsättning utvecklas.
- Förskolornas olika pedagogiska profiler vidareutvecklas och fördjupas.
- Bullersanering och förbättring av köksstandarden i förskolor fortsätter.
- De öppna verksamheterna för funktionshindrade ungdomar utvecklas.
- Frisknärvaron ökar.

Stadens verksamheter ska vara kostnadseffektiva

- Återkommande utbildning i ekonomi för enhetschefer och biträdande enhetschefer.
- Hög kostnadsmedvetenhet.
- Effektivt lokalutnyttjande.
- Effektiv och flexibel administration.

Nämndens verksamhetsområden

Delaktighet och inflytande

Stadens handikappolitiska program liksom Vision 2030 framhåller vikten av en sammanhållen stad, utan fysiska och sociala barriärer, som skapar möjligheter för människor med olika bakgrund att mötas och knyta kontakter. Sammanställningen av Stockholms stads Brukarundersökning 2007 resulterar i ett antal prioriterade utvecklingsområden. Ett utvecklingsområde är att öka inflytandet och möjligheten att välja boende för brukare inom äldreomsorgen samt för personer med funktionsnedsättning.

Förvaltningens arbete ska i sin verksamhet ge förutsättningar för delaktighet och inflytande. Detta gäller såväl inom öppna verksamheter och förskola som inom verksamheter där beslut fattas om insatser och stöd. Följaktligen ska insatserna utformas i nära samarbete med berörda så att de kan leva ett självständigt liv utifrån sina behov, förutsättningar och önskemål.

För att utveckla kvaliteten är det viktigt att en fungerande dialog finns mellan central förvaltning och enheterna som är nära brukarna i det dagliga arbetet. Förvaltningsledningen genomför årligen dialogmöten med samtliga enheter vår och höst kring mål och resultat. Vid dialogmötena deltar enhetschef och arbetsplatsombud. Stadsdelsdirektören leder dialogmötet på respektive enhet en gång per år. Resultatet av dialogmötena ska användas för att utveckla och effektivisera kommande arbete.

Stadsdelsområdet

I Farsta stadsdelsområdet bor ca 47 000 personer. De sociala förhållandena varierar stort inom stadsdelsområdet. Enligt Utrednings- och statistikkontorets (USK) statistikpaket för förskola 2007 är andelen barn 1-5 år som bor i familjer med låg inkomst i Hökarängen, Fagersjö och Farsta strand över 30% medan motsvarande siffra i Sköndal och Gubbängen-Tallkrogen är 13-14 %. Snittet för staden är 18%.

I jämförelse med staden i övrigt har Farsta stadsdel ett högt ohälsotal. Ohälsotalet är ett sammanfattande mått över det genomsnittliga antalet dagar med sjukpenning, rehabilitering och sjukersättning från försäkringskassan. Enligt USK:s årsbok 2008 är Farstas ohälsotal 36. Detta kan jämföras med hela söderort där talet är 33 och staden som helhet där talet är 29.

Förvaltningen kommer att arbeta för att förbättra dessa siffror. Prioriterat är insatser som riktar sig till barn och unga och det handlar till stor del om att samverka med lokala aktörer som bostadsbolag, föreningsliv och lokala företagare för att påverka och skapa närmiljöer och livsvillkor som motverkar social utslagning och ohälsa. Till exempel kan ett närmare samarbete med bostadsbolagen innebära att antalet vräkningar minskar och att sunda ungdomsmiljöer skapas genom gemensamma aktiviteter. Ett annat exempel är att få det lokala näringslivet att hjälpa till med att erbjuda praktikplatser och arbetsträning för att bryta människors bidragsberoende och sociala utanförskap.

Park

Farsta är ett av de större stadsdelsområdena till ytan och har mycket grönytor och möjlighet till vattenkontakt med närhet till Drevviken och Magelungen. Gröna stråk som binder ihop stadsdelarna gör det möjligt att röra sig säkert och bilfritt genom området. I dagsläget har invånarna även tillgång till åtta fungerande, bemannade parklekar. I Brukarundersökning 2007 pekade de boendes upplevelse av rent och städat i det egna stadsdelsområdet ut som ett prioriterat område. Likaså redovisas i undersökningen att 32 % av stockholmarna känner otrygghet i parker och på gångvägar kvällstid.

Insatser för att öka tryggheten i våra parker kommer att göras. Kommande trygghetsvandringar kommer att utgöra underlag för vilka insatser som prioriteras. Det är viktigt att insatser för ökad trygghet utförs i samarbete med centrala förvaltningar. Detta för att alla faktorer som påverkar tryggheten, såsom belysning, sikt-skyddande buskage, klotter och så vidare åtgärdas. Parkskötseln kommer successivt anpassas till den skötsel som anges i parkplanen. Anpassningen kommer leda till att både städning och övrig parkskötsel ökar på många platser. Helgstädning av badplatser kommer att öka.

Förskola

Platsbehov

Behovet av nya platser och avdelningar inom förskolan ses kontinuerligt över. Platsbehovet bedöms utifrån senast tillgängliga befolkningsprognos och hur stor andel av nytillkomna barn som enligt erfarenhet kommer att vilja ha plats.

Befolkningsprognos enl. USK hösten 2007

År	Antal barn*	Differens
2008	2755	
2011	3019	264

* i åldrarna 1-5 år

Antalet barn i förskoleåldern beräknas öka med c:a 264 fram till år 2011.

Beräknat platsbehov

År	Antal platser	Differens
2008	1649	
2011	1786	137

Under åren 2009-2011 kommer en utbyggnad av förskolor att behövas i Sköndal, Farsta strand och centrala Farsta. I centrala Farsta har en nybyggnation av bostäder startats under 2007. I samband med detta ses möjligheterna över för en etablering av en ny förskola inom området. Med dessa förutsättningar bedömer förvaltningen att barnomsorgsgarantin och barngruppernas storlek kommer att kunna klaras under denna period. Vilka konsekvenser vårdnadsbidraget kommer att ge vid planerandet av nya förskolor är ännu för tidigt att säga.

Övriga förskolefrågor

Inom förskolan kommer utvecklingsarbetet med pedagogisk dokumentation, språk- och modersmålsutveckling samt nätverksarbete mellan förskolorna att prioriteras kommande år. För att klara rekryteringen av utbildade förskollärare fortsätter samarbetet med Lärarförbundet i syfte att skapa attraktiva och tydliga tjänsteuppdrag. Fokus ska ligga på förskollärarnas pedagogiska ledarskap.

Viktiga arbetsmiljöfrågor inom förskolorna är buller, angöring till förskolorna och kökens standard. En översyn har gjorts under 2007 gällande köksstandarden i samtliga förskolor samt angöringsmöjlighet för varuleveranser. Många av de äldre förskolornas köksstandard är låg och förskolorna är ofta placerade mitt i bostadsområden vilket medför att det är svårt att köra in med bilar för att leverera varor. I första hand behöver medel till köksreoveringar avsättas årligen för att komma tillrätta med den inre arbetsmiljön. Bullersanering har påbörjats och någon eller några förskolor kommer årligen att åtgärdas.

Kommande utvecklingsområden

Med det nya köhanteringssystemet och föräldrarnas behov av nya kommunikationsvägar behöver förskolorna utveckla en gemensam förskolewebb för Stockholms stad där föräldrar kan logga in sig via e-legitimation. Detta skulle möjliggöra att föräldrarna enkelt kan ta del av den pedagogiska dokumentation som finns runt deras barn samt vara en naturlig kommunikationsväg mellan hemmet och förskolan.

Verksamhet för barn och ungdom

Konkurrensutsättning

Planerade verksamhetsupphandlingar kommer att genomföras i enlighet med stadsdelsnämndens aktivitetsplan.

Samverkan

Vuxnas delaktighet och engagemang på barn och ungdomars arenor behöver utvecklas för att skapa tryggare miljöer för alla åldrar. För att tillvarata och utveckla de tidigt uppbyggda kontaktnäten med föräldrarna inom öppna förskolan och parklekarna fortsätter fritidsgårdarna med föreläsningsserier riktade till tonårsföräldrar. Föräldrarna bjuds också in till dialogmöten där de ges möjlighet att reflektera och diskutera kring föreläsningsseriens teman. Till dessa möten kommer även skola, polis, individ- och familjeomsorgen samt andra samarbetsparter att bjudas in. Personal inom fritidsgårdarna kommer att behöva stärkas i rollen som samtalsledare för vuxna under kommande år.

Förutom kompletterande sommaraktiviteter som badbussar och dagkollo för de yngre barnen/tonåringarna kommer även öppna sommarverksamheter för de äldre tonåringarna att erbjudas i stadsdelen.

Preventionsarbete

Det drog- och brottsförebyggande arbetet inriktas på utbildning och information till personal och föräldrar, stöd för föräldravandringar, kampanjer för att stoppa langning och en kontinuerlig folköls- och tobakstillsyn.

Kultur

Kultursatsningarna inom förvaltningen ska bidra till de egna verksamheternas utveckling och vara ett komplement för att stärka, stimulera och aktivera barn, tonåringar, äldre och personer med funktionsnedsättning.

För att komplettera de egna verksamheternas kulturarrangemang har nämnden infört möjlighet för föreningar att söka bidrag till öppna publika kulturarrangemang i samverkan med stadsdelens verksamheter.

Individ- och familjeomsorg

Valfrihet

Människor i behov av missbruksvård kan erbjudas ett brett utbud av olika former av vård, allt från stöd och behandlingsinsatser i egen regi till landstingets beroendevård och privat drivna öppenvårdsverksamheter. Även för barn och familjer med

olika former av psykosociala svårigheter finns ett varierat utbud av stöd och behandlingsinsatser.

Barn och ungdom

Det är viktigt att det finns ett organiserat samarbete mellan individ och familjeomsorg och skola. Formerna för samverkan ska fortsätta att utvecklas både när det gäller de individinriktade insatserna och det förebyggande arbetet.

Dygnet-runt-vården för barn är kostsam och motiveras främst utifrån skyddsaspekter. Då insatserna för barnfamiljer på hemmaplan bedöms kunna ge ett bättre resultat, behövs en fortsatt utveckling av dessa.

Vuxna missbrukare

De personer som har kontakt med förvaltningen för sitt missbruk har ofta ett stort behov av omvårdnad. Komplexa vårdbehov, där psykiska svårigheter ingår, medför att samarbete, med både socialpsykiatri och hemtjänsten, behöver utvecklas.

Hemlösa

Ett introduktionsboende med något högre tolerans för bristande nykterhet startar i maj 2008. En del av lägenheterna i detta boende ska reserveras för äldre missbrukare. Introduktionsboendet är en del i utvecklingen av en boende-/vårdkedja för hemlösa missbrukare. En annan del i boende-/vårdkedjan är dagverksamheten Porten som i stor utsträckning besöks av missbrukare med relativt hög ålder. Målet är att hemlösa missbrukare ska få en mer stabil situation, både när det gäller boende och livssituation i övrigt. Boendestödet behöver därför utökas.

Ansökan om medel till ett projekt för att förhindra vräkningar lämnas in i mars 2008. I projektet, som är ett samarbetsprojekt med bland annat bostadsbolagen, ingår att ge kvalificerad hyresrådgivning och att utveckla ett kvalificerat boendestöd för äldre missbrukare som riskerar att förlora sin bostad.

Ekonomiskt bistånd

Tillsammans med Jobbtorget ska tillämpningen av arbetslinjen bidra till att arbetslösa inte fastnar i ett bidragsberoende. I närmare 20 % av bidragshushållen (ca 170 hushåll) är de sökande sjukskrivna och 0-placerade på försäkringskassan. Det genererar en kostnad av 1,2 mnkr i månaden i utbetalt bistånd. Ett utökat och bättre samarbete med försäkringskassan är nödvändigt. I ytterligare drygt 20 % av bidragshushållen bedöms de sökande inte kunna stå till arbetsmarknadens förfogande på grund av sociala och medicinska försörjningshinder. Det behövs en utveckling av särskilda individuellt anpassade insatser för dessa sökande. De som på sikt

kan återgå till arbetsmarknaden ska få stöd genom Jobbtorget. För en del av dem bör dock utredning medföra att försörjningen övergår till sjuk- och aktivitetser-sättning från försäkringskassan.

Flyktingmottagande

Omfattningen av flyktingmottagandet bedöms som osäker. Dock kommer många med familjeanknytning vilket ökar bostadsproblemen bland flyktingarna.

Stöd och service för personer med funktionsnedsättning inklusive socialpsykiatri

Valfrihet

Stadens biståndsbedömare/socialsekreterare kommer att vara avgörande i möjlig-heten för individen att utöva sin valfrihet. Detta kräver nya tankebanor, tillväga-gångssätt och arbetsmetoder. I detta arbete är samarbetet mellan beställare och utförare ett utvecklingsområde som ökar kvalitén i omsorgen om den enskilde.

För att kunna hjälpa individen att utöva sin valfrihet måste informationen förbät-tras och anpassas efter målgruppen. Brukarundersökningarna behöver utvecklas så att de blir tillförlitliga.

Konkurrensutsättning

Samtliga utförarenheter till personer med funktionsnedsättning inklusive social-psykiatri ska konkurrensutsättas enligt stadsdelsnämndens aktivitetsplan. Verksamhetsområdet står därmed inom en snar framtid inför en förändring som kom-mer att kräva förberedelse. Inom verksamhetsområdet finns ingen ”tradition” av entreprenörskap och privata driftsformer som exempelvis inom äldreomsorgen. Den enskilde medarbetaren behöver oavsett driftsform ha hög kompetens utifrån de behov som dagens och morgondagens brukare har.

Det behövs en fördjupad och delvis annan kompetens än idag. Idag är utbudet av relevant utbildning som är riktad till verksamhetsområdet mycket begränsat och kurser måste utvecklas.

Boende

Fortsatt arbete behövs för att utveckla boendekedjan för att personer med psykisk funktionsnedsättning som nu bor mer tillfälligt i Hem för Vård eller Boende (HVB). Målet är att alla skall kunna erbjudas ett stadigvarande boende på hemma-plan med individuellt stöd. För personer med utvecklingsstörning finns ett stort behov av särskilda boendeformer.

Sysselsättning

Sysselsättningen till personer med neuropsykiatriska funktionshinder och lindrig utvecklingsstörning behöver förbättras. För den yngre gruppen med psykiska funktionsnedsättningar är det särskilt betydelsefullt med möjlighet till jobbcoachning och praktik på öppna arbetsmarknaden. För en del personer behöver även jobb/arbetspraktik kunna erbjudas på andra tider än kontorstid. Alternativen behöver anpassas efter individen och inte tvärtom och därför behöver kontakter upparbetas med företagare i närmiljön för att åstadkomma ett mer varierat utbud. Därmed sprids även kunskap till företagen om vad målgruppen kan bidra med.

Samverkan med landstinget

En nära och professionell samverkan med landstingspsykiatri är en förutsättning för att kunna erbjuda bra boenden, boendestöd och sysselsättning för gruppen psykiskt funktionsnedsatta. Denna samverkan behöver vidareutvecklas.

Den nya vårdform som förväntas träda i kraft 1 september 2008 kommer att påverka planeringen framöver. Vårdformen innebär att patienter som ännu inte kan skrivas ut från tvångsvård men som inte längre har behov av psykiatrisk vård på sjukvårdsinrättning i stället skall kunna överföras till öppen vård med särskilda villkor. Krav kommer då att ställas på en samordnad planering och uppföljning mellan landstingspsykiatri och stadsdelsnämnderna. En preliminär uppskattning för Farstas del är att det kan röra sig om ett tiotal personer. Farsta och Skarpnäck har tillsammans med Psykiatri Södra arbetat fram ett förslag till extern samordnad vårdplan, vilket är en förutsättning för en bra planering. Detta arbetssätt behöver implementeras.

Inom verksamhetsområdet behöver samverkansformerna med primärvården ses över och vidareutvecklas.

Personlig assistans

En yrkesgrupp som de närmaste åren behöver uppmärksammas är de personliga assistenterna. Deras yrkesroll och arbetsmiljö behöver ses över och förbättras. Detta är dock en finansieringsfråga då försäkringskassan i dagsläget inte medger att LASS-ersättning utbetalas för tid som inte utförs direkt mot brukaren.

Särskilda grupper som bör uppmärksammas

- Personer över 65 år med psykisk funktionsnedsättning.
Samverkan behöver utvecklas mellan äldreomsorg och hälso- och sjukvård. Boendestöd både i det egna boendet och i särskilda boenden behöver utvecklas och boendeformer tas fram. Personal inom äldreomsorgen behö-

ver kompetensutvecklas inom området.

- Våldsutsatta kvinnor med funktionsnedsättning.
Kompetensutveckling behövs för att öka medvetenheten och uppmärksamheten i frågan. En kvinna med funktionsnedsättning kan utsättas för samma typer av våld som alla andra kvinnor, men är också i högre grad beroende av andra för att klara sitt dagliga liv. Detta gör henne dubbelt sårbar.
- Unga vuxna med psykisk ohälsa.
I Socialstyrelsens lägesrapport för året uppmärksammas ungdomar och unga vuxna. Den psykiska ohälsan är stor. I Farsta har beroendet av försörjningsstöd inte minskat för de unga vuxna (18-25 år) som för andra grupper. I synnerhet gäller detta för de som växt upp under svåra ekonomiska villkor och med föräldrar som själva haft ett socialt utanförskap. För att effektivt kunna motverka detta behöver socialtjänsten, psykiatri, beroendevård och arbetsmarknadens aktörer agera samordnat.

Äldreomsorg

Befolkningsprognos

Den senaste befolkningsprognosen från stadens utrednings- och statistikkontor områdesdatasystem visar att andelen 65- 79 år ökar med 14%, andelen 80-89 år minskar med 6% medan andelen 90 år och äldre förväntas öka med drygt 16% till 2011. Ökningen beror till stor del på att Stiftelsen Stora Sköndal byggt seniorbostäder, där äldre med omvårdnadsbehov flyttat in under 2006, samt att ett seniorboende byggs i Hökarängen.

Konkurrensutsättning

Konkurrensutsättning av Postiljonen kommer att påbörjas 2008. En förändrad aktivitetsplan kommer att föreläggas stadsdelsnämnden. Hökarängens hemtjänstområde avknoppas under våren 2008 och drivs vidare som ett personalkooperativt bolag.

Valfrihet

Möjligheten att välja utförare i hemtjänsten har funnits ett antal år. Arbetet med att utveckla valfriheten kommer att fortsätta de kommande åren. Det innebär att förbättra informationen till brukarna om att valfriheten finns, vilka olika utförare som finns att välja på, relevant fakta om samtliga utförare och hur man går tillväga för att ansöka om hemtjänst. Biståndsbedömarna kommer att vara avgörande i möjligheten för individen att utöva sin valfrihet. Detta kräver nya tankebanor, tillväga-

gångssätt och arbetsmetoder. I detta arbete är samarbetet mellan beställare och utförare ett utvecklingsområde som ökar kvalitén i omsorgen om den enskilde.

Kundval

Kundvalsmodellen för vård och boende innebär att varje äldre som beviljats bistånd fritt kan välja i vilket vård- och omsorgsboende de vill bo. Kundvalsmodellen kommer sannolikt att innebära att olika vård- och omsorgsboenden profilerar sig.

Behovet av heldygnsomsorg

Utifrån stadsledningskontorets nyligen genomförda utredning om det framtida behovet av vård och omsorgsboende i staden kommer förvaltningen att fortsätta analysen av eventuella behovsförändringar av heldygnsomsorg vid stadsdelen. Tendenser är att behovet av demensvård och korttidsvård kommer att öka, medan behovet av antal platser med somatisk inriktning är mer oklart. Inom Farsta stadsdelsnämnds område bor även ett stort antal personer som idag har ett omfattande stöd inom stadsdelens socialpsykiatriska verksamheter, samt personer med långvarigt missbruk vilka blir pensionärer inom fem till tio år. Sannolikt kommer ett antal personer i denna målgrupp behöva heldygnsomsorg vilket kommer att ställa nya kompetenskrav på äldreboendena.

Under våren 2008 kommer ett särskilt inriktningsärende för stadsdelens tre äldreboenden att behandlas i stadsdelsnämnden med syfte att alla äldre skall kunna bo kvar i det boende man flyttar in i, utifrån den så kallade kvarboendepincipen. Detta innebär att varje äldreboende skall inrätta en organisation och metodik som möjliggör för den äldre att få vård och stöd kopplat till sitt boende under hela sitt åldrande. Varje äldreboende skall planera för en flexibel vård och omsorg som möter den enskilde äldres behov. Med anledning av detta kommer Farsta sjukhem, Edö och Postiljonens äldreboende till viss del behöva ändra inriktning. När det gäller Farsta sjukhem planeras en ombyggnad och dess första etapp påbörjas under det kommande året. En mer detaljerad beskrivning av dessa planer kommer att presenteras i inriktningsärendet.

Förebyggande insatser

Dagkolloverksamhet för äldre kommer att genomföras under sommaren 2008 och de kommande åren. Det finns stor potential att utveckla kolloverksamheten för de grupper som verkligen behöver det. Framförallt finns det möjligheter att samarbeta med frivilligorganisationer och andra stadsdelar för att fler äldre ska få tillgång till insatsen.

Insatser för att stödja anhörigvårdare kommer att fortsätta under de kommande åren. Det rör sig om olika aktiviteter som avlastning och utbildning och andra stödjande aktiviteter ihop med frivilligorganisationer.

Ett viktigt inslag i det förebyggande arbetet är den uppsökande verksamhet som förvaltningen startat under 2008. Samtliga över 75 år ska erbjudas ett hembesök och få information om vilken hjälp som finns att söka och vad förvaltningen i övrigt kan erbjuda äldre människor. Det bor ca 4 200 personer över 75 år i Farsta och det uppsökande arbetet kommer att genomföras under de kommande åren med målet att 2010 ska samtliga berörda ha fått ett erbjudande om besök. Samarbetet med landstinget är viktigt och ska utvecklas i detta fall.

Kompetensutveckling

Det kommer att finnas ett fortsatt behov av kompetensutveckling inom vård och omsorgsarbetet i heldygnsvården och i hemtjänsten. All vårdpersonal ska ha grundutbildning och fortbildning i vård och omsorgskunskap. Ett mindre antal medarbetare med särskilda språksvårigheter har svårt att tillgodogöra sig grundutbildningarna. Möjligheter att ge speciella stödinsatser till dessa anställda kommer att övervägas. Vårdpersonalen ska även erbjudas kompetensutveckling när det gäller bemötandefrågor och kostfrågor samt i hur man samverkar med anhöriga.

Rekrytering

Förvaltningen bedömer att det kan bli svårt att rekrytera erfarna biståndshandläggare de närmaste åren.

Brottförebyggande arbete, BRÅ

Farsta BRÅ omstruktureras under 2008 till att arbeta funktionsinriktat och fokusera på specifika frågor. BRÅ:s arbete riktas till samtliga som bor och arbetar i stadsdelen. Undergrupper med olika inriktning kommer att arbeta med olika projekt som exempelvis kvinnofrid, frivilligsamordnare/grannstöd och olika former av förebyggande arbete.

Projektet Viktigt att vittna fortsätter och är ett samarbetsprojekt mellan stadsdelsförvaltningen, grundskolan, polis och åklagare som förutom att ge ungdomar kunskap om de olika stegen inom rättsväsendet även ska ge dem en förståelse för vad som händer om ingen vågar träda fram. Projektet ska under kommande år även försöka utveckla en arbetsmodell som fler stadsdelar ska kunna använda.

För att förebygga och minska känslan av otrygghet kommer trygghetsvandringar genomföras i några utvalda områden vilket också är ett av Stockholms stads prioriterade utvecklingsområden enligt Brukarundersökning Stockholm 2007.

Medarbetarna

Farsta ska vara en attraktiv och modern arbetsgivare. En del av detta är att skapa hälsosamma arbetsplatser med hög frisknärvaro, delaktighet och engagemang. Ledarskapet ska vara målinriktat och coachande samt inspirera till lärande, utveckling och förändring. Förvaltningen startar ett ledarutvecklingsprogram under 2008. Målet med utbildningen är att utveckla och medvetandegöra enhetscheferna om det personliga ledarskapet i syfte att skapa goda arbetsplatser med hög kvalitet på verksamheten. Med professionella chefer ges förutsättningar för att minska ohälsan och att öka förvaltningens attraktionskraft som arbetsgivare.

Förvaltningens sjukfrånvaro är hög, 9,7% 2007. Ett kort och långsiktigt arbete med att sänka sjuktalen måste genomföras för att nå målet 5% 2010. Genom ett aktivt arbete för hälsosamma arbetsplatser ska sjukfrånvaron vara högst 7,9% 2008 och 6,5 % 2009. Samtliga arbetsplatser ska utarbeta hälsoplaner. Alla aktiviteter som genomförs i partnerskapet med företagshälsovården ska syfta till att minska den totala sjukfrånvaron. En förvaltningsövergripande hälsoplan kommer att utarbetas i samverkan med de fackliga organisationerna. Stadens medarbetarenkät ska användas i arbetet med att skapa och följa upp arbetet med hälsosamma arbetsplatser.

Omstrukturering

Under perioden ska merparten av förvaltningens verksamhet konkurrensutsättas. Det innebär att det kan bli en viss övertalighet om medarbetare väljer att stanna i staden trots byte av utförare. En uppskattning är att det kan röra sig om ett 50-tal medarbetare per år från och med 2009. En eventuell ombyggnad av Farsta sjukhem innebär att cirka 50 medarbetare riskerar att bli övertaliga.

Investeringar

Parker och grönområden

I enlighet med parkplanen för Farsta föreslår förvaltningen följande investeringar.

- Olympiaplan, Tallkrogen (6,0mnkr): Upprustning av park och lekytor. Program togs fram under 2006 och projektet är kostnadsberäknat till 8 mnkr. Nämnden har 2 mnkr 2008. Beloppet är resterande medel som krävs för att avsluta projektet.

- Parkleken Forsängen, Farsta strand (4,0mnkr): Ombyggnad av parklek för att kunna möta de krav som ställs då barn och ungdomsverksamheten i stadsdelen koncentrerats till parkleken.
- Spritstorget, Sköndal (2,0mnkr): Skapa ett grönt parkrum av ett idag öde torg.
- Strandpromenad, Larsboda (2,0mnkr): Utbyggnad av strandpromenad vid Hökarängsbadet. Utbyggnaden är ett led i att skapa ett sammanhängande promenadstråk längs Drevvikens och Magelungens stränder.
- Högdalstopparna, Fagersjö (0,2mnkr): I samband med projektering av etapp 1 på Högdalstopparna upprättades nya kalkyler som pekade på väsentligt högre kostnader än vad som angetts i programmet. Förvaltningen anser med anledning av detta att projektet bör vidareutredas.

Driftkostnadskonsekvenser av investeringar

Investering vid Spritstorget och Strandpromenaden kommer leda till ökade drift och underhållskostnader då det handlar om nyanläggning av parkanläggningar. Anläggningarna blir dock så små att de ökade kostnaderna är av ringa betydelse. Parkleken Forsängen och Olympiaplan kommer få högre driftkostnader. Detta jämnas ut av att kostnader för underhåll minskar då nya anläggningar kräver mindre underhåll än gamla. Vid genomförande av alla etapperna vid Högdalstopparna kommer nämndens drift- och underhållskostnader öka väsentligt (ca 1,0-1,5 mnkr/år).

Kapitalkostnader

Den totala investeringsvolymen under perioden är ca 16,3 mnkr, inklusive ej aktiverade utgifter under 2008. Detta leder till ökade kostnader för räntor och avskrivningar med ca 1,3 mnkr årligen.

Övriga redovisningar

År	Summa	0-5	6-15	16-18	19-64	65-79	80-89	90-
2008	47 796	3 374	4 736	1 710	29 106	5 406	2 853	611
2009	48 606	3 501	4 741	1 726	29 741	5 436	2 822	639
2010	49 247	3 580	4 771	1 720	30 313	5 416	2 765	682
2011	49 997	3 669	4 837	1 699	30 889	5 480	2 690	733

Ekonomiska bedömningar

De största ekonomiska förändringarna under perioden är framförallt behovet av nya förskoleplatser och därtill behov av nya lokaler. Omfattningen av utbyggnadsbehovet är osäker beroende på vilken effekt införandet av vårdnadsbidraget får. Många av nämndens förskolor är gamla och vissa avseenden omoderna. Arbetsmiljöverket har inkommit med flera ålägganden avseende köken. Kostnaderna för detta kan bli omfattande. Förvaltningen ser en viss osäkerhet i om dessa kan rymmas inom den kommande förskolepengen.

Inom äldreomsorgen kommer befolkningsökningen i åldern 65-79 år innebära ökade kostnader för framförallt hemtjänst. Befolkningen över 80 år minskar något medan de över 90 år ökar. Detta gör det osäkert vad gäller planering av verksamhet och ekonomi.

Farsta sjukhem är i behov av ombyggnad för att klara de krav som ställs på ett modernt boende. Sjukhemmet har idag badrum som är för små samt flera lägenheter som är för små. En total ombyggnad bedöms inte vara möjlig då kostnaden per plats skulle bli allt för dyr. Förvaltningen kommer under 2008 ta fram ett förslag till ombyggnadsplaner.

En stor osäkerhetsfaktor är utvecklingen inom försörjningsstödet. I dagsläget bedöms ca 40 % av bidragstagarna stå utanför, eller långt från, arbetsmarknaden. Förändring av konjunkturen och andra myndigheters agerande gör också att utvecklingen är svårbedömd.

Omslutningsförändringar

De ökade intäkter och kostnader som nämnden har beror framförallt på försäljning av verksamhet till andra kommuner, statsbidrag och projektmedel. Den årliga omfattningen av detta bedöms uppgå till ca 10 mnkr.

Lokalförsörjningsplan

Under perioden kommer en utbyggnad av förskolor att behövas, framför allt i Sköndal, Farsta strand samt centrala Farsta. Därutöver finns ett behov av arbetsmiljöförbättringar vid förskolornas kök. Inom äldreomsorg präglas perioden främst av den planerade ombyggnaden av Farsta sjukhem. Se bilaga 2.

Bilagor

1. SLK- blanketter.
2. Lokalförsörjningsplan